

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ

Доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
Навчально-науковий інститут права та психології Національного університету
“Львівська політехніка”

Кандидат юридичних наук У. М. Парпан

Завідувач кафедри теорії права та держави юридичного факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка академік Академії наук вищої освіти
України доктор юридичних наук, професор С. В. Бобровник на тему

“ПРАВОВА ПРИРОДА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ”

У монографії Парпан У. М. “Правова природа вищої освіти в Україні” у контексті нових соціокультурних й дискурсивних практик проаналізовано концептуальну правову модель вищої освіти в Україні.

Сучасному суспільству притаманні глобалізаційні процеси, посилення конкуренції у сфері освіти та науки, створення транснаціональних навчальних закладів, відкриття філій університетів поза межами країни. Освіта стає головним пріоритетом високорозвинених держав, а її фінансування – однією із найбільших статей видатків бюджету.

В Україні відбуваються трансформаційні процеси у сфері освіти, оновлюється зміст навчальних програм, планів відповідно до сучасних суспільних, політичних та економічних вимог і з урахуванням тенденцій міжнародного освітнього простору. На законодавчому рівні це закріплено у Законі “Про освіту”, Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Модернізують вищу освіту, оновлюють навчальні системи, методики викладання і педагогічні стратегії, розглядають можливості застосування інноваційних методів та форм навчання, розробляють критерії оцінювання діяльності вищих навчальних закладів. Такі тенденції зумовлюють з необхідність неперервного розвитку правової природи вищої освіти, розроблення методичних рекомендацій стосовно організації вищих навчальних закладів.

У таких умовах зростає нагальна необхідність вивчення правової природи вищої освіти в Україні. Важливу роль у розвитку системи неперервної вищої освіти в Україні відіграє дослідження досвіду організації освітньої галузі за кордоном. Європейські університети мають важливе значення у міжнародному освітньому просторі, надають транснаціональну освіту, входять у рейтинги найкращих університетів світу.

Дослідження правової природи вищої освіти та вивчення досвіду України щодо забезпечення освітнього розвитку уможливили виявлення суперечностей між: вимогами сучасного суспільства знань щодо освітнього розвитку та професійною компетентністю науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів; розвитком сучасної системи неперервної педагогічної освіти та необхідністю вдосконалення її нормативно-правової бази, організаційного та науково-методичного забезпечення; потребою реформування вищої освіти в Україні та можливістю використання здобутків зарубіжного досвіду.

Традиційна освіта може підготувати першокласного фахівця в певній сфері, який матиме досить розпливчасті уявлення про світ, функціонування соціуму, загальні закони та перспективи розвитку людської цивілізації. Освіта, у цьому випадку, спрямована на формування раціонального, репродуктивного мислення, а діяльність того кого навчають, жорстко регламентована. Подібна модель освіти була властива для абсолютної більшості країн світового співтовариства і у другій половині ХХ сторіччя вичерпала себе. Альтернативою традиційній освіті може бути тільки відкрита освіта, основа якої полягає в інтеграції різних засобів освоєння світу. Освіту можна розглядати як інформаційний процес, що забезпечує єдність соціуму, його самоідентифікацію і цілісність з одного боку, а з іншого – спрямований на формування повноцінної особистості, здатної активно діяти в сучасному суспільстві.

Доцільність спеціального наукового дослідження правової природи вищої освіти в Україні поглиблюється наявністю прогалин щодо висвітлення проблеми формування та реалізації державної політики в галузі освітніх послуг у різних історичних реаліях і викликах часу.

Дослідження проблеми розвитку правової природи вищої освіти в Україні дало змогу визначити суперечності між: існуючими вимогами ринку праці і розвитком вітчизняної системи вищої освіти у контексті міжнародного освітнього простору та формуванням відповідної нормативно-правової бази; зростаючою необхідністю розвитку міжнародного співробітництва на фоні нестабільної політичної та економічної ситуації та потребою в удосконаленні системи підготовки компетентних фахівців, здатних якісно виконувати професійні обов'язки; необхідністю сталого розвитку вищої системи освіти і можливістю творчого поєднання традиційних та інноваційних моделей на основі використання здобутків зарубіжного досвіду.

Актуальність філософської рефлексії вищої освіти України визначається наявністю тих проблем, які нагромаджувались останнім часом, усвідомленням того факту, що успадкована освітня система не відповідає сучасним вимогам суспільного розвитку, породжує суперечності та розбіжності між декларованими концептуальними координатами її розвитку та практикою освітнього процесу. Відчувається вагомий дефіцит у загальному теоретико-правовому баченні освіти України, у визначенні стратегій модернізації цієї системи з урахуванням усього цілісного комплексу факторів: і соціального, пов'язаного із суспільним виміром освіти, і політичного, детермінованого роллю національної держави як суб'єкта освітнього процесу, що зустрічається з новими викликами у ситуації глобалізованого світу, і ціннісно-культурного, важливість якого позначається потребою поєднання традиційних культурних цінностей українського народу з об'єктивними викликами інтеграційних процесів, та найголовніше, правового, який забезпечує розвиток, а відтак зуміє вивести систему освіти на якісно новий рівень.

Актуальність дослідження не викликає сумніву і зумовлена процесом входження України до світового освітнього простору, що пов'язаний з активним впливом глобалізаційних процесів, а також традиціями та особливостями суспільно-економічного й культурно-освітнього життя нашої держави. Реалізація комплексу завдань, визначених Національною доктриною розвитку освіти, потребує всебічного вивчення процесів системи вищої освіти.

Нова освітня парадигма формується з урахуванням тих завдань, які владно постають перед суспільством за умов переходу його в стан інформаційного. В основу нової парадигми покладена концепція освіти, що включає філософські, онтологічні, аксіологічні та соціальні принципи інформаційного суспільства. Філософсько-світоглядне обґрунтування нової парадигми освіти передбачає пошук соціокультурних домінант, виявлення своєрідності загального та особливого в тенденціях та процесах сучасних освітніх практик, подолання різноплановості та некоординованості проектів її реформування у системі загально прийнятної стратегії розвитку з огляду на ті трансформаційні процеси, що відбуваються в сучасному українському суспільстві. Стратегія розвитку освіти, що має власну логіку та внутрішню детермінацію, передбачає урахування всіх тих соціокультурних факторів, які визначають тенденції розвитку українського суспільства. До основної тенденції слід віднести гуманізацію, яка означає переорієнтацію освітнього процесу на людину, особистість, на розуміння освіти як умови подолання відчуження та повернення людині її невідчуженої творчої діяльності.

Отже, в монографії Парпан У. М. "Правова природа вищої освіти в Україні" освіти ґрунтовно досліджено такі концептуальні питання: який окремий філософський сенс можна вкласти у поняття нової парадигми освіти; в чому сутність нового освітнього ідеалу, нових цінностей та цілей освіти на тлі суспільних зламів та становлення інформаційного суспільства.

Актуальність дослідження визначається тим, що адекватне розуміння ситуації у сучасній вищій освіті дає можливість для визначення перспектив її подальшого розвитку. Ефективність розробки стратегії розвитку вищої освіти України, її інноваційної парадигми великою мірою залежить від того, наскільки будуть враховані як національно-специфічні риси українського суспільства, так і зрушення, що відбуваються у глобалізованому світі в процесі його руху до інформаційного суспільства, а також накопичений світовий досвід організації освітнього процесу.

Тема дослідження, розкрита в монографії “Правова природа вищої освіти в Україні” Парпан Уляни Михайлівни, є актуальною і значущою з огляду на потребу визначення сутності правової природи вищої освіти в Україні. Сучасні процеси реформування вищої освіти вимагають неодмінного використання в теорії і практиці вітчизняної освіти зарубіжного досвіду, його перехресних ідей.

У монографії Парпан У. М. “Правова природа вищої освіти в Україні” комплексно проаналізовано інноваційну парадигму вищої освіти в контексті викликів інформаційного суспільства, її реалізацію в межах навчального процесу у ВНЗ, впливу на якість підготовки спеціалістів.

Автор свідомий того, що освіта стає стратегічним ресурсом соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави в міжнародному просторі. Перехід на якісно новий рівень життя вимагає зміни освітнього вектору, формування інновативної особистості, що розвивається на основі безперервної освіти. Саме в процесі освітньої діяльності людина пізнає і опановує світ, творить саму себе, самоактуалізується.

Монографія “Правова природа вищої освіти в Україні” Парпан Уляни Михайлівни виконана на високому теоретичному та методологічному рівні, вирізняється своєю змістовністю, оригінальністю, неординарністю та інформаційною насиченістю. Наукова розвідка автора якісно збагачує наукові погляди щодо розв’язання проблеми правової природи вищої освіти в Україні, здійснює обґрунтування розвитку й сутності сучасної системи вищої освіти, а також окреслення перспектив впровадження прогресивних ідей зарубіжного досвіду в освітній галузі України.

Особливу роль відведено порівняльно-правовим дослідженням, що дало змогу вивчити досвід інших країн, виокремити його позитивні та негативні аспекти та, відповідно, екстраполювати продуктивні ідеї у практику вітчизняної вищої освіти.

З’ясовано, що на сучасному етапі розвитку суспільства і всіх сфер його функціонування, зокрема, й сфери вищої освіти, актуалізується проблема професійної підготовки фахівців у галузі освіти якісно вищого гатунку, здатних здійснювати професійну діяльність у добу радикальних змін, які характеризуються послабленням впливу міжнародних організацій, розвитком системи глобальної комунікації, посиленням світової економічної взаємозалежності, зміною ролі військового чинника, взаємозалежністю та взаємозумовленістю внутрішньополітичних і міжнародних проблем, наростанням хвилі глобальної демократизації тощо.

На основі напрацювань вітчизняних, зарубіжних науковців та власного досвіду розроблено методологію проведення дослідження, яка ґрунтується на комплексному поєднанні теорій, концепцій, підходів порівняльного права. Розроблено модель вищої освіти в Україні, що дало змогу розглянути її як систему взаємодоповнювальних та взаємозалежних компонентів, яка відзначається наявністю функціональних зв’язків та динамічним розвитком.

Дата надходження: 26.10.2017 р.